

Katalog doporučení

pro předškolní vzdělávání
pro město Rokycany

Katalog doporučení

pro předškolní vzdělávání
pro město Rokycany

Obsah

Úvod	7
Předmluva	9
Výchozí stav	10
Karta potřeb	15
Systém komunikace a spolupráce, koncepce reagující na aktuální situaci a potřeby	18
Analýza situace a prognóza vývoje počtu dětí a kapacit	20
Vyhledávání ohrožených rodin, předávání informací, zjišťování situace a potřeb, nabídka služeb podpory, motivace rodičů	22
Podpůrná opatření realizovaná MŠ, která snižují bariéry pro vstup do předškolního vzdělávání a riziko jeho předčasného ukončení	24
Zajištění optimálních kapacit MŠ, přípravných tříd a dalších zařízení, personálního zajištění a kvalifikace pracovníků	26
Sociálně aktivizační práce s rodinami a dětmi	28
Pedagogicko-psychologická a další odborná podpora dětí a rodičů.	30
Fundraising a projektové plánování.	32

Autoři: Aleš Kavalír, Klára Chaloupková

Spolupracovali: Veronika Kamenická, Martin Kovalčík, Dana Konvalinková

Foto: archiv ČvT. Grafická úprava: Jiří Novák

Úvod

Tento materiál vznikl v rámci projektu „Pojďte do školky!“, který ve spolupráci s dalšími organizacemi realizovala společnost Člověk v tísni, o. p. s. v letech 2013–2015 ve všech krajích České republiky. Cílem bylo zvýšit dostupnost vzdělání dětem, pro něž jsou běžné mateřské školky často nedostupné, podporovat učitele, volat po změně tuzemského systému předškolního vzdělávání a apelovat na místní zastupitele, aby k tématu svolávali diskuse, projednávali kroky vedoucí k boření bariér a celkově kladli důraz na to, aby bylo kvalitní předškolní vzdělávání otevřené a dostupné všem.

„Dítě, které absolvuje předškolní vzdělávání, má třikrát nižší riziko, že skončí v budoucnosti závislé na sociálních dávkách,“ říká autorka projektu Petra Klingerová. „Pokud dítě pochází z prostředí, kde se mu nikdo nemohl věnovat, kde je škola vnímána jako zbytečnost a učitel jako nepřítel, nebo kde se třeba jen nemluví správně česky, často narazí už u zápisu do první třídy. Vyrovnat podmínky tak, aby byla startovní pozice stejná pro všechny, může dobrá školka. Tam dítě dožene to, co si nepřineslo z domova, zažije pocit úspěchu a naučí se učit se,“ doplňuje.

Motto: Dostupnost vzdělání těm, kteří jej nejvíce potřebují, zajistí pouze koncepční přístup města.

Do přeplněných mateřských škol se děti ze sociálně vyloučeného prostředí dostávají velmi obtížně, proto projekt podpořil fungování speciálních předškolních klubů otevřených v první řadě těmto dětem. První „předškolku“ založil Člověk v tísni v roce 2005 v severočeské Bílině, dnes provozuje podobných zařízení deset. Rokycanský předškolní klub vznikl v létě roku 2013 a od té doby jím prošly desítky dětí, byť většina pouze krátkodobě. Vedle provozu samotné „předškolky“ krajská pobočka společnosti uspořádala sérii 10 vzdělávacích kurzů pro pedagogy v Plzeňském kraji. Kurzy se věnovaly práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich témata sahala od metod pro zlepšení čtenářské gramotnosti přes práci s dětmi s odlišným mateřským jazykem či etnolektem až po přístupy k dětem se specifickými vzdělávacími potřebami jako jsou ADHD, mentální hendikep nebo naopak nadprůměrná inteligence. Absolvovalo je také 14 učitelek z Rokycanska.

Vzdělávací ambice doplnil zájem o lokální podmínky a snaha o jejich zlepšení. Zatímco v jiných městech návrhy konkrétních opatření vzešly z diskusí a práce oficiálních pracovních skupin zaštitěných městskými úřady již během roku 2014, v případě Rokycan svitla naděje na zahájení společného koncepčního úsilí až o rok později. Zde předložená opatření tedy mají povahu námětů určených k zamyšlení a dalšímu rozpracování. Vznikla na základě zkušeností a reflexe pracovníků společnosti Člověk v tísni a byla ověřována cestou individuálních rozhovorů s pracovníky škol a dalších organizací.

Předmluva

Vzdělání našich dětí představuje potenciál naší budoucnosti. Je nutné si uvědomit významný prvek předškolního vzdělávání. Odlišnosti mateřské školy od domácího prostředí představují pro dítě dobré podněty pro přípravu na přechod do školy základní, adaptaci na ni a úspěšné zvládnání školních požadavků. Ulehčení se netýká jen dítěte samotného, ale i jeho rodičů a budoucích učitelů základní školy. Mateřská škola představuje prostředí pro přípravu na studium ve škole, je pro dítě jedním z prostředků, jak dosáhnout školní zralosti a připravenosti. Z výše uvedeného je tedy důležité zajistit možnost účasti na předškolním vzdělávání právě dětem ohroženým a jakkoli znevýhodněným.

Předkládaný dokument je možné z mnoha hledisek vnímat jako systémový krok k dosažení maximální podpory nejen dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí a ohrožených předčasným odchodem ze vzdělávání, ale všech účastníků vzdělávacího systému.

Řada navrhovaných aktivit již v tuto chvíli v omezeném rozsahu funguje a je možné ze získaných zkušeností čerpat a inspirovat se. To lze ale jen v případech navrhovaných systémových kroků uváděných v tomto dokumentu, např. v podobě pravidelných setkání se všemi složkami zapojenými do tohoto náročného procesu.

Mgr. Věra Číková
(vedoucí Pedagogicko psychologické poradny Rokycany)

Výchozí stav

Společnost Člověk v tísní v Rokycanech působí od roku 2010, nejprve prostřednictvím terénního programu a dluhového poradenství, od roku 2013 poskytuje podporu vzdělávání žákům základních a středních škol a provozuje předškolní klub. Při své práci její pracovníci narážejí na slabá místa a problémy, které lze vyřešit pouze cíleným, systémovým přístupem. Ten může přinést odborná pracovní skupina věnující se vzdělávání, která zpracuje lokální vzdělávací koncepci, bude průběžně vyhodnocovat situaci a potřeby a pružně na ně reagovat prostřednictvím vytvořené sítě spolupracujících institucí.

Výchozí situace a nástin problému

Rokycany jsou běžným českým maloměstem se čtrnácti tisíci obyvateli. Část města má horší pověst, protože je zde, kromě bytů města, i několik ubytoven, které vznikly z bývalých kasáren. Nejedná se o zcela klasickou sociálně vyloučenou lokalitu, ale mohou-li si obyvatelé města vybrat, dávají přednost jiné části Rokycan. Pokud ale na vybranou nemají, musí vzít zavděk i ubytovnou, kde je každodenní realitou křik, nepořádek a nedostatek soukromí. A někteří obyvatelé na vybranou nemají, stačí mít tmavou pleť nebo postrádat peníze na počáteční kauci.

Prostředí ubytoven nesvědčí nikomu, nejvíce jím však trpí děti. Na ty nejmenší se zaměřil právě nový předškolní klub. Po otevření začaly jeho pracovnice spolupracovat s okolními mateřskými školkami. V Rokycanech se nacházejí dvě: Školní a U Saské brány. Školka ve Školní ulici v sobě zahrnuje tři budovy (ve Školní ulici, v Čechově ulici a v Bor-ku), MŠ U Saské brány tvoří školka Saská a Pohádka. Kromě toho jsou ve městě ještě

dvě soukromé mateřské školy. Celkově rokycanské školky navštěvuje přibližně 500 dětí. Kapacita školek je zcela naplněná, ještě před rokem se do nich nedostalo celkem 150 dětí. V letošním roce se situace o něco zlepšila, do školek se dostaly všechny děti starší tří let. Školství jako takové je v Rokycanech řízeno odborem školství a kultury. Ten sleduje především hospodaření škol, jinak ale jeho pracovníci zdůrazňují samostatnost jednotlivých školských subjektů. Například nesledují kritéria přijetí v mateřských školách, to je v plné kompetenci jednotlivých školek, odbor jen po zápisech zjistí, kolik bylo přijatých a nepřijatých dětí.

Kapacita školek je zcela naplněná, ještě před rokem se do nich nedostalo celkem 150 dětí. V letošním roce se situace o něco zlepšila, do školek se dostaly všechny děti starší tří let.

Pro zařazování dětí do základních škol je v Rokycanech doporučena spádovost, rozhodnutí rodičů i profilace škol ji ovšem v praxi nerespektují. Kromě školy praktické jsou zde tři základní školy. Masarykova škola je považována za výběrovou, aktuálně zde nejsou žádní integrovaní žáci s individuálním vzdělávacím plánem a její kapacita je zcela naplněna. Druhou školou je ZŠ na Jižním předměstí. Tato škola přijímá i žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, nemá tak naplněnou kapacitu jako Masarykova, je považována za běžnou. Na škole funguje klub Předškoláček, v rámci něhož probíhá 10 setkání předškoláků, zaměřených na rozvoj všech oblastí, které jsou důležité pro úspěšný vstup a adaptaci dítěte do první třídy (zrakové i prostorové vnímání, jemná motorika, grafomotorika, komunikace).

Třetí školou je ZŠ v ulici Míru. Třídy zde nejsou naplněny a škola je považována za zařízení pro méně nadané žáky. Její součástí je ve školním roce 2014/15 přípravná třída a děti v předškolním věku jsou připravovány na vstup do první třídy v kurzu „Předškolní příprava“. Škola realizovala projekt „Šance pro každého“, který byl v letech 2013-2015 věnován zejména dětem s různými vzdělávacími obtížemi. Po skončení projektu je nabízená podpora zpoplatněna. Symbolické vnímání první a třetí školy a konečkonců i jejich deklarovaná profilace zvyšují riziko, že na ZŠ v ulici Míru bude docházet k nárůstu segregace nejen sociálně znevýhodněných žáků. Odmítání Masarykovy školy se těmito žáky zabývat však zvyšuje zátěž i pro běžnou školu na Jižním předměstí.

Do školek nechodí ti, kteří je nejvíce potřebují

Ve všech školkách shodně konstatují, že děti ze sociálně znevýhodněného prostředí školky navštěvují zřídka, a to i přes uplatňování kritérií, která se snaží zamezit diskriminaci chudých rodin. Problém je totiž v tom, že děti, které často žijí v ubytovnách či v jiném, podobně nevhodném, prostředí, se k docházce do školek vůbec nehlásí. Jejich počet může čítat několik desítek. Pokud už se přihlásí, mají často problém s docházkou

nebo s úhradou školného. Otázkou je, jestli by místní mateřské školy vůbec větší počet takových dětí zvládly. V průběhu kurzů pro pedagogy mateřských škol opakovaně zaznívalo, že při současném počtu dětí v mateřských školách není možné mít ve třídě více než dvě děti se zvláštními vzdělávacími potřebami, jinak je narušena činnost třídy.

Zkušenosti z předškolního klubu jsou takové, že někteří rodiče význam a důležitost předškolního vzdělávání zcela nechápou. Je proto dobré s nimi o všem podstatném mluvit, vysvětlit jim, v čem může pobyt v předškolním zařízení jejich dítěti prospět. Na příkladu klientů sociálních služeb lze rovněž vidět, jak je obtížné chtít, aby rodiče dbali na vzdělání svých dětí, když zároveň řeší závažnější problémy, jako je například otázka, kde budou bydlet.

Nezájem o předškolní vzdělávání může souviset i s dalšími skutečnostmi. Pokud například nemá matka práci, zůstává doma a její děti s ní. Školku rodiče navíc často vnímají jako instituci na hlídání dětí a nechápou její vzdělávací funkci. Navíc často mívají nedůvěru k jakýmkoliv institucím. A zde je prostor pro sociální práci, která umožňuje rodičům vysvětlovat důležitost vzdělání pro další životní perspektivu jejich dětí a motivovat je k podpoře jejich vzdělávání. Zkušenosti z jiných měst nabízejí další jednoduchá opatření, která by snižovala nedůvěru ke školkám. Jedná se například o Dny otevřených dveří, doprovod k zápisu nebo adaptační dny. První pokusy ve spolupráci s MŠ U Saské brány již proběhly i v Rokycanech.

Na příkladu klientů sociálních služeb lze rovněž vidět, jak je obtížné chtít, aby rodiče dbali na vzdělání svých dětí, když zároveň řeší závažnější problémy, jako je např. otázka, kde budou bydlet.

Zatím však zůstává bohužel faktem, že předškolní vzdělávání nevyužívají právě ti, pro které by bylo nejprospěšnější. Ti, jejichž rodinné zázemí je nedostatečné a způsobí, že děti přicházejí na základní školy nepřipravené, povinnou školní docházku nezvládají, nemají požadované návyky, znalosti a dovednosti, které bývají u jejich vrstevníků již rozvinuty. Pokud se u těchto dětí navíc vyskytnou nějaké handicapy, jako jsou například vady řeči, začínají se řešit až ve školním věku, což už může být pozdě. Důsledkem narůstajících problémů pak může být zařazení takového dítěte do praktické školy, a to přesto, že tam vůbec nepatří.

Šetření PISA potvrdilo, že v České republice stále bohužel platí: pokud jste průměrné nebo průměru se blížící dítě a máte dobré zázemí a kompetentní rodiče, nebude vám ve škole nic zásadního scházet. Pokud ale toto štěstí nemáte a narodíte se na „špatné adrese“, neposkytne vám základní škola to, co by vám poskytnout mohla a měla. Dětem, které vyrůstají v nepodnětném prostředí, by v tomto velmi pomohla předškolní příprava v mateřské školce. Bohužel do ní pravděpodobně nenastoupí. Rodiče je tam nepřihlásí

a systém nezachytí, že je zde dítě, které by ještě před započítím povinné školní docházky potřebovalo nějakou pomoc a podporu. Do školy tak přichází nepřipravené a tento deficit, způsobený hůře nastavenou startovní čarou, už většinou nedožene. Zvlášť pokud se dostane do školy, kde je takových dětí na jednu třídu moc a chybí zde asistenti pedagoga či školní psycholog.

Co s tím?

Co nejdříve vytipovat děti, které by mohly mít ve škole obtíže, poskytnout jim dostatečnou předškolní přípravu, ať už v mateřských školách, přípravných třídách nebo jiných předškolních zařízeních, tak aby byl alespoň částečně srovnán jejich handicap. A dále jim umožnit, aby navštěvovaly základní školy, kde se budou setkávat s dětmi různého nadání a schopností tak, aby nebyly hned na začátku onálepkovány a měly šanci se optimálně rozvíjet a zlepšovat. Jen tak je šance, že škola bude i pro děti, které to nejvíce potřebují. Situace nejen v Rokycanech naznačuje, že bez koncepčního a řízeného úsilí to samo nepůjde.

Shrnutí navržených cílů

Dílčí cíle v oblasti předškolního vzdělávání:

- zajistit aktuální informace o situaci – počtech dětí a jejich (ne)účasti v předškolním vzdělávání, včetně prognózy
- zvýšit účast (včetně pravidelné docházky) sociálně znevýhodněných dětí v předškolním vzdělávání – zvýšení připravenosti pro povinnou školní docházku, zvýšení úspěchu na ZŠ, zamezení odchodu na ZŠ praktickou
- zajistit adekvátní prostředí ve školkách, podporu školek a pedagogů
- zajistit dostatečnou kapacitu předškolních zařízení

Dílčí cíle v oblasti školního vzdělávání:

- zvýšit úspěšnost dětí se speciálními vzdělávacími potřebami na běžných ZŠ – zajištění adekvátního prostředí a podpory dětí i učitelů, škol
- eliminovat nežádoucí rozdíly, nerovnosti, rivalitu mezi školami
- snížit segregaci ve vzdělávání – přehodnocení „profilace“ jednotlivých ZŠ a rovnoměrné rozptýlení žáků se speciálním vzdělávacími potřebami, změna a dodržování spádovosti
- zlepšit spolupráci mezi školami a poradenskými zařízeními

Společné cíle:

- zpracovat střednědobou a dlouhodobou vzdělávací koncepci obce
- zajistit další zdroje financování – příprava konkrétních projektů
- zvýšit připravenost pro práci se žáky s různými vzdělávacími potřebami (kapacita, odbornost), pro jejich začleňování ve vzdělávání
- snížit počet žáků, kteří jsou na praktické škole z důvodu nepodnětného, znevýhodňujícího prostředí

**Současný stav
a potřeby**

Dítě, které se neúčastní předškolního vzdělávání a zároveň mu jeho sociální prostředí neumožňuje rozvoj všech schopností a dovedností, přichází na základní školu nepřipravené a potýká se od počátku s velmi obtížně překonatelným handicapem. Selhává, je ohroženo předčasným odchodem ze vzdělávání nebo přefazením na ZŠ praktickou. Snižuje se pravděpodobnost jeho pokračování ve středoškolském vzdělání a plnohodnotného pracovního i společenského uplatnění v dospělosti.

V Rokycanech podle odhadů může žít několik desítek dětí ve věku 3–6 let v sociálně znevýhodněném prostředí, které zároveň nejsou zapojeny do předškolního vzdělávání. Přesné údaje chybí. Kapacita místních školek je naplněna, v roce 2013 byla poptávka o více než 100 míst větší než kapacita zařízení. V roce 2014 se situace výrazně zlepšila, počet odmítnutých dětí předškolního věku dosahoval několika desítek. Mezi přijatými jsou i děti se sociálním znevýhodněním, většina však k předškolnímu vzdělávání přihlášena není. Mezi těmi, které přihlášeny jsou, dochází k častým absencím i vzniku dluhů na školném nebo stravném.

Rodiče buďto postrádají motivaci k umístování dětí do předškolních zařízení, nejsou schopni se vypořádat s finanční náročností nákladů na školné, stravné i dalších souvisejících, popřípadě mají z docházky dětí do školek různé obavy (např. ze šikany). Přesnější analýza důvodů neúčasti v předškolním vzdělávání není k dispozici.

Obě školky jsou vzdělávání dětí s různými znevýhodněními otevřeny a snaží se o jejich podporu ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou, logopedy nebo asistenty pedagoga. Školné odpouštějí, zdůrazňují, že v odůvodněných případech. Pokud by se však podíl znevýhodněných dětí zvýšil, kromě materiálních podmínek by k jejich adekvátní podpoře pravděpodobně nestačily ani personální a odborné kapacity (nedostatek asistentů a odborných pracovníků, kvalifikace stávajícího personálu pro vzdělávání dětí s různými potřebami atd.).

Přípravný ročník zřizuje ZŠ ulice Míru a probíhají zde kurzy zaměřené na rozvoj jemné motoriky a motorické a senzomotorické koordinace, základy správného držení psacího náčiní, upevňování správného držení psacího náčiní a percepčně kognitivních dovedností. Téma zapojení ohrožených dětí do vzdělávání v Rokycanech zatím není systémově řešeno. Zřizovatel – město Rokycany – dosud nevyužil možností, které k posílení kapacit a zavádění dalších podpůrných opatření pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami nabízel například OPVK. Těto možnosti využila ZŠ ulice Míru s projektem „Šance pro každého.“

Cílový stav

- Je znám počet ohrožených rodin a dětí a tento počet se snižuje.
- Sociální pracovníci mají pravidelně aktualizovaný přehled jejich situace a potřeb.
- Rodiče mají k dispozici dostatečné informace o možnostech i smyslu předškolního vzdělávání.
- Zřizovatel má k dispozici aktuální údaje o stavu předškolního vzdělávání a je schopen včasné a adekvátně reagovat na aktuální situaci a potřeby všech obyvatel.
- Městská vzdělávací koncepce popisuje systém motivace, podpory a asistence rodinám (zejména prostřednictvím terénní sociální práce, pedagogicko-psychologické podpory), konkrétní opatření v sociální a vzdělávací oblasti, adaptační nástroje (dny otevřených dveří, adaptační dny apod.), tento systém funguje v praxi a je dostupný všem, kteří jej potřebují (v první řadě dětem s odkladem školní docházky), protože jim hrozí neúspěch ve vzdělávání.
- Existence koncepčního materiálu usnadňuje přípravu projektů a získávání dalších finančních zdrojů pro rozvíjení kapacity i kvality vzdělávacích zařízení.
- Finanční náklady přestávají být pro rodiče rozhodující překážkou předškolního vzdělávání dětí (je uplatňováno odpouštění školného a další podpora).
- V předškolních zařízeních je místo pro všechny děti starší 3 let s bydlištěm v Rokycanech, které se zúčastní zápisů.
- Školky a školy jsou připraveny na kvalitní a inkluzivní vzdělávání dětí se specifickými vzdělávacími potřebami, s potřebou podpůrných opatření i na spolupráci s jejich rodiči.
- Zvyšuje se počet znevýhodněných dětí docházejících do předškolních zařízení.
- Snižuje se počet žáků na základních školách, kteří se potýkají s neúspěchem (jsou na nástup do ZŠ lépe připraveni, zlepšuje se jejich prospěch a snižuje počet zameškaných hodin).
- Na realizaci opatření se podílejí všechny související subjekty (zejm. město, školy, NNO, poradenská zařízení, pediatri).

Akce pro zavedení

1. ustavení odborné pracovní skupiny a konsensuální zhodnocení situace
2. vytvoření a schválení lokální vzdělávací koncepce s návrhy konkrétních opatření
3. příprava projektových žádostí pro udržení existujících opatření a zavedení nových
4. postupné zavedení koncepce do praxe, včetně zajištění případných chybějících zdrojů

Harmonogram

1. 2015
2. 2015
3. 2015–2016
4. od 2016

Systém komunikace a spolupráce, koncepce reagující na aktuální situaci a potřeby

Aktuální stav

Město Rokycany nemá zpracovanou koncepci předškolního a základního vzdělávání s ohledem na zapojení a vzdělávání všech dětí, zejména dětí ohrožených neúspěchem ve vzdělávání. Jednotlivá zařízení využívají různých nástrojů a opatření v různé míře. Několik desítek dětí předškolního věku do MŠ nedochází a kvůli sociálnímu znevýhodnění může být ohroženo neúspěchem ve vzdělávání. V mateřských školách je vzdělávána pouze menšina dětí se sociálním znevýhodněním.

Obě mateřské školy jsou vzdělávání dětí s různými znevýhodněními otevřeny a snaží se o jejich podporu ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou, logopedy nebo asistenty pedagoga. Školné běžně odpouští pouze jedna z nich. Pokud by se však podíl znevýhodněných dětí zvýšil, kromě materiálních podmínek by k jejich adekvátní podpoře pravděpodobně nestačily ani personální a odborné kapacity (nedostatek asistentů a odborných pracovníků, kvalifikace stávajícího personálu pro vzdělávání dětí s různými speciálními potřebami apod.). Téma zapojení ohrožených dětí do vzdělávání v Rokycanech zatím není systémově řešeno.

Cíle činnosti

- řízená a pravidelná komunikace mezi zástupci zřizovatele škol, vedením mateřských a základních škol, poradenskými zařízeními a nestátními neziskovými organizacemi, popřípadě dalšími subjekty
- efektivní spolupráce všech, kteří jsou aktéry vzdělávacího procesu
- dlouhodobá a funkční koncepce vzdělávání zaměřená na řešení aktuálních problémů, zejména s ohledem na realizaci opatření napomáhajících k podpoře vzdělávání dětí předškolního a školního věku
- definování žádoucích kapacit a opatření, kroků a zdrojů k jejich dosažení
- včasné vyhledávání dětí a rodin, které potřebují podporu
- průběžná podpora a dohled nad realizací opatření, která situaci řeší

Kroky k naplnění cíle	1. zajištění podpory a motivace zřizovatele 2. ustavení odborné pracovní skupiny a definování jejích cílů 3. tvorba a schválení koncepčního materiálu
Harmonogram	1. březen 2015 2. duben 2015 3. duben – září 2015
Doporučená odpovědná osoba	Vedoucí odboru školství
Na činnosti spolupracuje	OSPOD, NNO, PPP, ÚP, vedení mateřských a základních škol
Předpokládaný rozpočet na činnost	Nevyžaduje zvláštní finanční prostředky.
Předpokládaná rizika/ Problémová místa	Politická podpora, personální kapacita, motivace zúčastněných

Analýza situace a prognóza vývoje počtu dětí a kapacit

Aktuální stav

V současnosti nejsou shromažďovány a vyhodnocovány údaje o počtech dětí předškolního věku a modelován vývoj jejich počtů do budoucna. Není znám počet dětí žijících ve městě, které se neúčastní předškolního vzdělávání a jejich rozvoj by mohl být kvůli sociálním nebo jiných znevýhodněním ohrožen.

Cíle činnosti

- dostupnost aktuálních údajů o počtu dětí předškolního věku a předpokládaného vývoje
- informace o počtu dětí, které se neúčastní předškolního vzdělávání
- analýza důvodů tohoto stavu a zjištění počtu dětí ohrožených školním neúspěchem kvůli nedostatečné předškolní přípravě
- zhodnocení kapacity zařízení a definování žádoucího stavu

Kroky k naplnění cíle

1. formulace zadání a metodologie šetření odbornou pracovní skupinou
2. zajištění zdrojů a realizátora/ů
3. sběr dat a zpracování analýzy

Harmonogram

Do konce roku 2015

Doporučená odpovědná osoba

Vedoucí odboru školství

Na činnosti spolupracuje

OSPOD, NNO, PPP, ÚP, školky, pediatři

Předpokládaný rozpočet

V závislosti na metodologii šetření

Předpokládaná rizika

Politická podpora, personální kapacita, finanční prostředky

Vyhledávání ohrožených rodin, předávání informací, zjišťování situace a potřeb, nabídka služeb podpory, motivace rodičů

Aktuální stav

Dítě, které se neúčastní předškolního vzdělávání a zároveň mu jeho sociální prostředí neumožňuje rozvoj všech schopností, přichází na základní školu nepřipravené a potýká se od počátku s velmi obtížně překonatelným handicapem. Selhává, je ohroženo předčasným odchodem ze vzdělávání nebo přeřazením na ZŠ praktickou. Snižuje se pravděpodobnost jeho pokračování ve středoškolském vzdělání a plnohodnotného pracovního i společenského uplatnění.

V Rokycanech může žít odhadem několik desítek dětí ve věku 3–6 let v sociálně znevýhodněném prostředí, které zároveň nejsou zapojeny do předškolního vzdělávání. Přesné údaje chybí. Do školek docházejí i děti se sociálním znevýhodněním, většina však k předškolnímu vzdělávání přihlášena není. Mezi těmi, které přihlášeny jsou, dochází k častým absencím i vzniku dluhů na školném nebo stravném.

Rodiče buďto postrádají motivaci k umísťování dětí do předškolních zařízení, nejsou schopni se vypořádat s finanční náročností nákladů na školné, stravné i dalších souvisejících, popřípadě mají z docházky dětí do školek různé obavy (např. ze šikany). Přesnější analýza důvodů neúčasti v předškolním vzdělávání není k dispozici.

Cíle činnosti

- zvýšení informovanosti a motivace rodin ve vztahu k předškolnímu vzdělávání (možnosti, přínos, podmínky, náklady)
- znalost potřeb rodin a bariér, se kterými se potýkají
- odstranění bariér vzniklých nedostatkem informovanosti nebo hodnocením situace
- včasná podpora ohrožených dětí a jejich zapojení do předškolního vzdělávání

Kroky k naplnění cíle

- upřesnění zadání, shromáždění nejdůležitějších informací a podkladů
- vytvoření informačních materiálů,
- dohoda s realizátory a určení konkrétní zodpovědnosti a harmonogramu činností
- souhrnná a každoročně aktualizovaná zpráva o potřebách a reakcích rodičů i dětí

Harmonogram	Průběžně od roku 2015
Doporučená odpovědná osoba	Vedoucí sociálního odboru
Na činnosti spolupracuje	NNO, OSPOD, PPP, ÚP, školky a školy, pediatři
Předpokládaný rozpočet na činnost	Dodatečné náklady pouze v závislosti na rozsahu tištěných materiálů.
Předpokládaná rizika/ Problémová místa	Nezájem rodičů, nedostatečná kapacita realizátorů.
Způsoby hodnocení kvality	Evidence kontaktů s rodinami (anonymní) a vyhodnocení reakcí rodičů, analýza potřeb, zájem o související služby a podporu.

Podpůrná opatření realizovaná MŠ, která snižují bariéry pro vstup do předškolního vzdělávání a riziko jeho předčasného ukončení

Aktuální stav

Do předškolních zařízení docházejí i děti se sociálním a jiným znevýhodněním, většina však k předškolnímu vzdělávání přihlášena není. Mezi těmi, které přihlášeny jsou, dochází k častým absencím i vzniku dluhů na školném nebo stravném.

Rodiče buďto postrádají motivaci k umísťování dětí do předškolních zařízení, nejsou schopni se vypořádat s finanční náročností nákladů na školné, stravné i dalších souvisejících, popřípadě mají z docházky dětí do školek různé obavy (např. ze šikany). Přesnější analýza důvodů neúčasti v předškolním vzdělávání není k dispozici.

Účinnými nástroji zvyšujícími školní docházku mohou být například adaptační dny nebo dny otevřených dveří. Co se týče finanční náročnosti spojené s předškolním vzděláváním, v případě rodin v hmotné nouzi se nabízí možnost osvobození od placení školného nebo podpora rodin při úhradě stravného nebo potřebného vybavení dětí. Adaptační aktivity ve spolupráci s předškolním klubem ČVT a dny otevřených dveří organizuje MŠ U Saské brány. Zde je také využíváno možnosti úlevy na školném.

Cíle činnosti

- zlepšení informovanosti o nabídce, možnostech předškolního vzdělávání a zvýšení jeho dostupnosti prostřednictvím konkrétních organizačních opatření a informačních aktivit
- snížení počtu dětí, které nejsou přihlašovány do předškolních zařízení nebo ho předčasně opouštějí či mají nízkou docházku
- snížení počtu dětí s odkladem povinné školní docházky a dětí ohrožených neúspěchem ve vzdělávání

Kroky k naplnění cíle

1. analýza důvodů neúčasti nebo opuštění předškolního vzdělávání a návrh eliminace příčin ze strany MŠ
2. získání podpory zřizovatele
3. realizace konkrétních opatření – například:
 - adaptační dny
 - dny otevřených dveří ve školkách,
 - pořádání akcí pro nezapojené předškolní děti a rodiče,
 - prominutí školného, popř. další finanční podpora, úprava úhrad (např. častější po menších částkách) – inspiraci lze hledat ve městech, kde se zaměřují na podporu docházky dětí se sociálním znevýhodněním

Harmonogram	Od 2015
Doporučená odpovědná osoba	Vedení MŠ
Na činnosti spolupracuje	Odbor školství, NNO, OSPOD
Předpokládaný rozpočet	• organizační opatření předškolních zařízení bez dodatečných finančních nákladů • náklady spojené s akcemi pro veřejnost • úlevy na školném v řádu desítek tisíc ročně
Předpokládaná rizika	Nezájem rodičů, nedostatečná kapacita MŠ, nevole k finančním úlevám nebo dotacím.
Způsoby hodnocení kvality	Zvýšení počtu znevýhodněných dětí v MŠ, zlepšení jejich docházky.

Zajištění optimálních kapacit MŠ, přípravných tříd a dalších zařízení, personálního zajištění a kvalifikace pracovníků

Aktuální stav

Kapacita místních školek je naplněna, v roce 2013 byla poptávka o více než 100 míst větší než kapacita zařízení. V roce 2014 se situace výrazně zlepšila, počet odmítnutých dětí předškolního věku dosahoval několika desítek.

Pokud by se podíl znevýhodněných dětí zvýšil, kromě materiálních podmínek by k jejich adekvátní podpoře pravděpodobně nestačily ani personální a odborné kapacity (nedostatek asistentů a odborných pracovníků, kvalifikace stávajícího personálu pro vzdělávání dětí s různými speciálními potřebami apod.).

MŠ Školní má zřízenou speciální třídu pro hendikepované děti. ZŠ v ulici Míru provozuje přípravnou třídu, kam dochází přibližně 12 dětí, předškolní kurzy, kurzy Šance pro každého (grafomotorika, logopedický kroužek, rozvoj osobnosti, poradenská činnost, online poradna, ambulantně nápravná péče formou nepovinného předmětu na 1. i 2. stupni).

Ve městě jsou dále dostupné následující služby:

- Soukromá MŠ Harmonie – kapacita 48 dětí, přijímají děti od kojeneckého věku do jeslí i děti se speciálními potřebami
- Soukromá MŠ Slunečnice – kapacita 20 dětí
- Člověk v tísni – předškolní klub „Modrásek“ (volná kapacita), doučování dětí a podpora vzdělávání v rodinách, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- Diakonie – nízkoprahový klub, Archa vylodění – projekt podporující spolupráci rodiny a školy, doučování dětí – pouze v pěstounských rodinách, sociálně aktivizační služby
- Základní škola Jižní předměstí – ambulantní nápravná péče pro děti s poruchami učení, Předškoláček – placený předškolní klub (300 Kč na pololetí), školní klub Cezar – kroužky
- Středisko pro ranou péči Plzeň – péče o děti se zrakovým postižením
- Raná péče Stodůlky
- Domus – centrum pro rodinu – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- Mateřský klub při DDM Rokycany – pro matky s dětmi do 6 let
- Klub Korálky Rokycany – nejen pro děti se specifickými potřebami
- služby pedagogicko-psychologické poradny v Rokycanech

Cíle činnosti	• MŠ jsou připraveny přijmout všechny děti starší tří let • v MŠ jsou optimální podmínky pro vzdělávání dětí s různými typy znevýhodnění, co se týče personálního i materiálního zázemí • zlepšení rozvoje a předškolní přípravy ohrožených dětí – existence sítě podpůrných služeb • udržení stávajících a doplnění chybějících služeb a podpory
Kroky k naplnění cíle	1. vyhodnocení stávajícího stavu a stanovení optimálních podmínek stran prostorového, materiálního, personálního (odborného) i finančního zázemí s ohledem na vzdělávání dětí se specifickými vzdělávacími potřebami 2. dohoda s realizátory a zpracování projektových záměrů a žádostí, zajištění finančních zdrojů 3. doplnění chybějících kapacit, vybavení nebo kvalifikací
Harmonogram	1. jaro – léto 2015 2. podzim 2015 3. od 2016
Doporučená odpovědná osoba	Vedení MŠ, ZŠ a dalších organizací
Na činnosti spolupracuje	Odbor školství, NNO, OSPOD, PPP
Předpokládaný rozpočet	Nelze stanovit bez specifikace optimálních podmínek.
Předpokládaná rizika	Nedostatek financí, prostorové zázemí, nedostatek odborníků.
Způsoby hodnocení kvality	Rozšíření kapacit, zvýšení počtu dětí s různými typy znevýhodnění v předškolních zařízeních.

Sociálně aktivizační práce s rodinami a dětmi

Aktuální stav

V Rokycanech může žít odhadem několik desítek dětí ve věku 3–6 let v sociálně znevýhodněném prostředí, které zároveň nejsou zapojeny do předškolního vzdělávání. Přesné údaje chybí. Rodiče buďto postrádají motivaci k umísťování dětí do předškolních zařízení, nejsou schopni se vypořádat s finanční náročností nákladů na školné, stravné i dalších souvisejících, popřípadě mají z docházky dětí do školek různé obavy (např. ze šikany).

Sociální práce, zejména v terénu, je účinným nástrojem aktivizace rodin i zlepšování podmínek pro péči, výchovu a vzdělávání dětí. Sociální pracovníci zároveň rodičům mohou asistovat při jednání se školami, řešení jejich nepříznivé situace v souvislosti s bydlením, zadlužeností a dalšími těžkostmi, které ovlivňují vzdělávání a rozvoj dětí. Ve městě jsou dostupné následující sociální služby, jejich kapacita je však omezena nebo si nekladou za cíl zapojení dětí do předškolního vzdělávání a podporu při vzdělávání na ZŠ:

- Člověk v tísni – předškolní klub „Modrásek“ (volná kapacita), doučování dětí a podpora vzdělávání v rodinách, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- Diakonie – nízkoprahový klub, Archa vylodění – projekt podporující spolupráci rodiny a školy, doučování dětí – pouze v pěstounských rodinách, sociálně aktivizační služby
- Středisko pro ranou péči Plzeň – péče o děti se zrakovým postižením
- Raná péče Stodůlky
- Domus – centrum pro rodinu – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Cíle činnosti

- snížení počtu ohrožených dětí, které nejsou přihlašovány do předškolních zařízení nebo tato zařízení předčasně opouštějí
- zajištění adekvátní podpory a rozvoje ohrožených dětí v podobě konkrétních služeb
- vytvoření vhodných podmínek pro rozvoj a vzdělávání dětí v ohrožených rodinách
- snížení počtu dětí s odkladem povinné školní docházky a dětí ohrožených neúspěchem ve vzdělávání

Kroky k naplnění cíle	1. zhodnocení stávající a definování optimální sítě služeb a kapacit a návrh konkrétních opatření 2. dohoda s realizátory a zpracování projektových záměrů a žádostí 3. realizace konkrétních opatření reagujících na zjištěné potřeby a důvody neúčasti v předškolním vzdělávání – například: • předškolní vzdělávání a související podpora je součástí individuálních plánů rodin v evidenci OSPOD, • doprovody k zápisům, • sociální, aktivizační práce v rodinách (v terénu i ambulantně), • přípravný nízkoprahový předškolní klub apod.
Harmonogram	1. jaro 2015 2. léto 2015 3. od podzimu 2015
Doporučená odpovědná osoba	Vedoucí sociálního odboru
Na činnosti spolupracuje	Školky, NNO, OSPOD, PPP
Předpokládaný rozpočet	Cca 2 mil. Kč ročně (financováno z různých zdrojů, zejm. ESF, MŠMT, MPSV, Plzeňský kraj)
Předpokládaná rizika	Nezájem rodičů, nedostatečná kapacita realizátorů, nedostatek finančních prostředků/neúspěch projektových žádostí.
Způsoby hodnocení kvality	Zvýšení počtu dětí se sociálním a dalším znevýhodněním v předškolních zařízeních, zlepšení jejich docházky, snížení počtu odkladů povinné školní docházky.

Pedagogicko-psychologická a další odborná podpora dětí a rodičů

Aktuální stav

Odbornou péči ve výchovné oblasti zajišťuje v Rokycanech především pedagogicko-psychologická poradna (PPP). PPP v Rokycanech má zcela naplněnou kapacitu (95% kapacity představují odklady školní docházky), čekací doba na vyšetření může být nyní i několik měsíců. Z těchto kapacitních důvodů chybí dostatek času pro individuální nápravné programy. Klienti PPP jsou proto odkazováni do speciálních pedagogických center v Plzni, což může být pro některé rodiče obtížně dostupné. Dětem s poruchami chování je doporučeno Středisko výchovné péče v Plzni.

PPP nabízí skupinové programy – 10-ti hodinový přípravný program pro předškoláky (snaží se i zlepšit kompetence rodičů při domácí přípravě na školu, poplatek 500 Kč lze nemajetným odpouštět). Dále se koná odpolední kroužek zaměřený na všestranný rozvoj myšlení.

Metodici z PPP působí přímo ve školách – soustřeďují se na řešení vztahů ve třídách, pracují s pedagogy tak, aby byli schopni v budoucnu řešit tyto problémy vlastními silami. Vyzdvihují spolupráci se ZŠ na Jižním předměstí, kde mohou do všech tříd a spolupráce je tak efektivnější.

Problémem v Rokycanech je nedostupná logopedická péče, čekací doby jsou velmi dlouhé. Logopedickou péči za úhradu nabízí od února 2015 ZŠ ulice Míru. VZP není ochotna podepsat smlouvu s dalším logopedem, stávající kapacity považuje za dostatečné.

Celkově je problémem nedostatečná kapacita služeb, takto je možné zajistit jen administrativně nezbytné úkony (jako jsou odklady, potvrzení pro školy pro IVP), ale nezbývá dostatek čas na samotnou nápravnou práci s dětmi, rodinami a školami. Tuto kapacitu se snaží prostřednictvím placených služeb doplnit ZŠ ulice Míru.

Cíle činnosti

- snížení počtu ohrožených dětí, které nejsou přihlašovány do předškolních zařízení nebo tato zařízení předčasně opouštějí
- zajištění adekvátní podpory a rozvoje ohrožených dětí – dostupnosti pedagogicko-psychologického poradenství, logopedie a dalších specializovaných služeb všem, kteří je potřebují
- vytvoření vhodných podmínek pro rozvoj a vzdělávání dětí v ohrožených rodinách
- snížení počtu dětí s odkladem povinné školní docházky a dětí ohrožených neúspěchem ve vzdělávání

Kroky k naplnění cíle	1) zhodnocení stávající a definování optimální sítě služeb a kapacit a návrh konkrétních opatření 2) dohoda s realizátory a zpracování projektových záměrů a žádostí 3) realizace konkrétních opatření reagujících na zjištěné potřeby
Harmonogram	1) jaro 2015 2) léto 2015 3) od podzimu 2015
Doporučená odpovědná osoba	Vedoucí pedagogicko-psychologické poradny.
Na činnosti spolupracuje	Školky a školy, NNO, odbor školství.
Předpokládaný rozpočet	Cca 1-2 mil. Kč ročně (financováno z různých zdrojů, zejm. ESF, MŠMT, MPSV, Plzeňský kraj).
Předpokládaná rizika	Nezájem rodičů, nedostatečná kapacita realizátorů, nedostatek finančních prostředků/neúspěch projektových žádostí, nedostatek odborníků v regionu.
Způsoby hodnocení kvality	Zvýšení počtu dětí se sociálním a dalším znevýhodněním v předškolních zařízeních, zlepšení jejich docházky, snížení počtu odkladů povinné školní docházky.

Fundraising a projektové plánování**Aktuální stav**

Téma zapojení ohrožených dětí do vzdělávání v Rokycanech zatím není systémově řešeno. Zřizovatel – město Rokycany – dosud nevyužil možností, které k posílení kapacit a zavádění dalších podpůrných opatření pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami nabízel například Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Projektové plánování je ponecháno na rozhodnutí jednotlivých zařízení a organizací a není systematictěji koordinováno.

Cíle činnosti

- rozšíření možností financování podpůrných opatření a zlepšení podmínek pro vzdělávání dětí se speciálními potřebami
- posílení role zřizovatele a jeho možností ovlivňovat vzdělávací systém v souladu s koncepcí
- větší objem finančních prostředků škol a dalších zařízení a organizací
- získané projekty umožní ověření funkčnosti jednotlivých nástrojů a opatření

Kroky k naplnění cíle

1. posílení kapacity městského úřadu pro přípravu projektových, dotačních žádostí
2. vytipování dotačních příležitostí, především v rámci operačního programu ESF zaměřeného na vzdělávání v návaznosti na navržená opatření
3. identifikace konkrétních projektů a žadatelů
4. příprava podkladů pro projektové žádosti ve spolupráci se školami a dalšími subjekty
5. finalizace a podávání žádostí

Harmonogram

1. jaro 2015
2. jaro 2015
3. jaro–léto 2015
4. léto–podzim 2015
5. od podzimu 2015 dále

Doporučená odpovědná osoba

Radní pro oblast školství

Na činnosti spolupracuje	Školky a školy, NNO, odbor školství
Předpokládaný rozpočet	Min 250 tis. Kč ročně (zkrácený úvazek pracovníka města)
Předpokládaná rizika	Funkčnost pracovní skupiny, vytipování projektových záměrů, nalezení vhodných žadatelů a realizátorů, nedostatečná kapacita zřizovatele a žadatelů, neúspěch projektových žádostí.
Způsoby hodnocení kvality	Zvýšení počtu dětí se sociálním a dalším znevýhodněním v předškolních zařízeních, zlepšení jejich docházky, snížení počtu odkladů povinné školní docházky.

Člověk v tísni, o. p. s.
www.clovekvtisni.cz

Cheiron T, o. p. s.
www.cheiront.cz

**Diakonie Českobratrské církve evangelické,
středisko Vsetín**
www.diakonievsetin.cz

**OBLASTNÍ CHARITA
JIHLAVA**

**Diecézní charita Brno –
Oblasťní charita Jihlava**
www.jihlava.charita.cz

**SPOLEČNOST
tady a teď**
Společnost Tady a teď, o. p. s.
www.tadyated.org

IQ Roma servis, o. s.
www.iqrs.cz

Amalthea, o. s.
www.amalthea.pardubice.cz

Občanské sdružení Salinger
www.salinger.cz

Sdružení sociálních asistentů Ostrava, o. s.
www.socialniasistence.cz

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt CZ.1.07/1.2.00/43.0007 „Pojďte do školky!“ je spolufinancován
Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.